

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė), Gedimino Sagačio ir Agnės Tiknūtės (pranešėja),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovo antstolio Mareko Petrovskio** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 7 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo valstybės įmonės Registrų centro ieškinį atsakovui antstoliui Marekui Petrovskiui dėl skolos ir palūkanų priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių antstolio teisinį statusą ir jo pareigą mokėti valstybės rinkliavą arba Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą atlyginimą už registro objekto registravimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė teismo priteisti iš atsakovo 2412,64 Eur skolą, 12,23 Eur palūkanų, 5 proc. dydžio metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo įvykdymo.
3. Ieškovas nurodė, kad 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 314 patvirtintų Turto arešto aktų registro nuostatų (toliau – ir Turto arešto aktų registro nuostatai) 40¹ punktas, pagal kurį už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, registro duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis yra mokamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio atlyginimas, išskyrus Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme (toliau – ir VIIIVĮ) nurodytus atvejus. Konkretūs įkainiai už teikiamas paslaugas yra nustatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. 763 „Dėl atlyginimo už valstybės įmonės Registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimą, šių registrų ir Nekilnojamojo turto kadastro duomenų, informacijos, dokumentų ir (ar) jų kopijų tvarkymą dydžių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – ir Sąrašas). VIIIVĮ25 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad už registro objekto registravimą, kai registro tvarkytojas, registruojantis registro objektą, yra valstybės įmonė, gali būti imamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytas atlyginimas, išskyrus atvejus, kai duomenis, reikalingus registro objektui registruoti, teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas. VIIIVĮ2 straipsnio 19¹ dalyje nustatyta, kas taikant šį įstatymą laikoma valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, t. y. atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, audita, kontrolė (priežiūra) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai. Taigi, neatlygintinas registro objektų registravimas nustatytas išimtinai tik valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms ir tik teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti.
4. Antstolis yra valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas (Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis), tačiau antstoliai negali būti priskiriami valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, taip pat negali būti laikomi viešojo administravimo subjektais, kaip tai nustatyta VIIIVĮ 2 straipsnio 19¹ dalyje.
5. Ieškovas suteikė atsakovui paslaugas, t. y. pagal duomenų teikėjo (antstolio) pranešimą atliko duomenų registravimą Turto arešto aktų registre, ir pateikė sąskaitas už suteiktas paslaugas. Atsakovas už suteiktas paslaugas liko skolingas ieškovui 2412,64 Eur. Atsakovui laiku neatsiskačius priskačiuota 12,23 Eur palūkanų.
6. Kauno apylinkės teismas 2021 m. rugsėjo 9 d. preliminariniu sprendimu patenkino ieškovo ieškinį ir priteisė jam iš atsakovo 2412,64 Eur skolos, 12,23 Eur palūkanų, 5 proc. dydžio metines procesines palūkanas.
7. Atsakovas pateikė prieštaravimus dėl Kauno apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. preliminaraus sprendimo, prašė jį panaikinti ir ieškinį atmesti. Prieštaravimai dėl preliminaraus sprendimo buvo grindžiami argumentais:
 - 7.1. Ieškinys pateiktas be teisinio pagrindo, tarp šalių nėra jokių prievolių santykių, kurie atsirado ar galėjo atsirasti sandorių ar juridinių faktų pagrindu. Šalys nėra pasirašiusios sutarties. Antstolis M. Petrovskis ir Centrinė hipotekos įstaiga (reorganizuota, jos teises ir pareigas perėmė VI Registrų centras) 2012 m. rugpjūčio 23 d. pasirašė Duomenų teikimo Turto arešto registrai elektroniniu būdu sutartį Nr. AS1-99(12) (toliau – ir Duomenų teikimo sutartis). Šios sutarties 14 punkte nustatyta, kad antstolis teikia Centrinei hipotekos įstaigai duomenis apie turto apribojimus, panaikinus ar apribojimų pakeitimą, o ši duomenis įrašo į Turto arešto aktų registrą neatlygintinai. Ieškovas vienašališkai nutarė pakeisti sutartį ir skaičiuoti mokesčių už Turto arešto aktų registro duomenų įrašymą (pakeitimą).
 - 7.2. VIIIVĮ25 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad už registro objekto registravimą Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo nustatyta tvarka gali būti imama valstybės rinkliava. Taigi, įstatymas nenustato ieškovui pareigos apmokestinti antstoliui teikiamas paslaugas, be to, nurodytoje teisės normoje nustatyta ir apmokestinimo šimtis, kai rinkliava ar atlyginimas negali būti imami, t. y. kai duomenis teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas. Tai, kad antstoliai VIIIVĮ25 straipsnio 3 dalyje nebuvo ir iki šiol nėra įvardyti kartu su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, savaime nereikšmia, kad jie už registro

objekto registravimą turi būti apmokestinami visais atvejais, taigi ir tais atvejais, kai atlyginimą už tokią paslaugą antstoliai moka ne skolininko, o savo sąskaita.

- 7.3. Pagal Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalį antstolis atlieka valstybės suteiktas viešojo administravimo funkcijas. Ieškovas konkrečios ataskaitos už suteiktas paslaugas nei antstoliui, nei teismui nėra pateikęs, todėl neaišku, kaip jis atliko suteiktų paslaugų skaičiavimą ir už kokius konkrečius antstolio pranešimus.
8. Atsakovas pateikė teismui prašymą kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, siekiant iširti, ar Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto teisės normoje, galiojusioje nuo 2020 m. spalio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 19 d., nustatytas teisinis reguliavimas prašyme nurodyta apimtini neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 ir 29 straipsniams ir juose įtvirtintiems konstituciniams nuosavybės neliečiamumo bei asmenų lygiateisiškumo principams. Šis atsakovo prašymas buvo grindžiamas argumentais:
- 8.1. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas neatitinka VIIĮ 25 straipsnio 3 dalies, kurioje nenustatytas privalomas mokestis už ieškovo suteiktas paslaugas (nuostatuose imperatyviai nustatytas mokestis). Nuo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo ieškovas pradėjo apmokestinti antstolius, įskaitant atsakovą, už duomenų registravimą Turto arešto aktų registre, nors VIIĮ 25 straipsnio 3 dalies norma be esminių pakeitimų galioja nuo 2012 m. sausio 1 d. ir iki Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo antstoliai nebuvo apmokestinti už turto arešto aktų registravimą, išregistravimą ir registro duomenų pakeitimo įrašymą.
- 8.2. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui ir jame įtvirtintam nuosavybės neliečiamumo principui. Valstybė yra suteikusi antstoliams vykdyti tam tikras valstybės funkcijas, teisinės atsakomybės prasme juos prilygina valstybės pareigūnams. Antstoliai vykdo tokias funkcijas, kurių vykdymą privalo užtikrinti valstybė ir kurių užtikrinimas yra viešasis interesas. Taigi valstybė negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo antstoliams būtų nustatyta pareiga savo lėšas naudoti valstybės funkcijai vykdyti (teisė išsieti faktiškai patirtas išlaidas iš skolininko realiai gali būti įgyvendinta tik tais atvejais, kai skolininkas egzistuoja ir jis yra mokus).
- 8.3. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui ir jame įtvirtintam asmenų lygiateisiškumo principui. Antstoliai vykdo valstybės pavestas funkcijas, todėl jie neturi būti traktuojami kitaip nei valstybės ir savivaldybės institucijos bei įstaigos, kurios už tų pačių duomenų Turto arešto aktų registrai teikimą ieškovo nėra apmokestinamos.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

9. Kauno apylinkės teismas 2022 m. kovo 29 d. galutiniu sprendimu atmetė atsakovo prašymą kreiptis į Konstitucinį Teismą ir Kauno apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. preliminarų sprendimą paliko nepakeistą.
10. Teismas nurodė, kad VIIĮ 25 straipsnio 3 dalis įtvirtina dispozityvią nuostatą, jog už objektų registravimą Turto arešto aktų registre gali būti imama valstybės rinkliava ar Vyriausybės nustatytas atlyginimas, o Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas yra imperatyvaus pobūdžio, nustato, kad už tokių paslaugų suteikimą yra mokamas Vyriausybės nustatytas atlyginimas. VIIĮ nėra nustatyta draudimo imti atitinkamo atlyginimo, priešingai, nustatyta galimybė apmokestinti paslaugas ir būtent tokia galimybė buvo įgyvendinta priimanč Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktą.
11. Antstoliai nepriskiriami valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, taip pat negali būti laikomi viešojo administravimo subjektais, kaip nustatyta VIIĮ 25 straipsnio 19¹ dalyje, todėl šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalyje nustatyta išimtis jiems negali būti taikoma ir toks teisinis reglamentavimas nepaneigia lygiateisiškumo principo.
12. Iki 2019 m. sausio 1 d. galiojusi VIIĮ 25 straipsnio 3 dalis nenustatė išimties, kada netaikoma valstybės rinkliava. Tik nuo 2019 m. sausio 1 d. VIIĮ buvo nustatyta, kad valstybės rinkliava, jeigu ji yra taikoma, nėra imama, kai duomenis, reikalingus registro objektui registruoti, teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų sąvoka pateikta VIIĮ 25 straipsnio 19¹ dalyje – tai atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, audita, kontrolė (priežiūra) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai. Ši sąvoka VIIĮ įtvirtinta nuo 2019 m. rugpjūčio 1 d. VIIĮ Nr. XI-1807 2 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymu, priimtu 2019 m. liepos 9 d. Šio įstatymo aiškinamajame rašte nurodyta, kad įstatymo pakeitimo (papildymo cituota sąvoka) vienas iš tikslų – reglamentuoti, kokiems subjektams taikomas neatlygintinas duomenų teikimas ir registravimas. VIIĮ 25 straipsnio 19¹ dalyje apibrėžta sąvoka lingvistine prasme yra vienareikšmė, t. y. ji neapima antstolių, nepriklausomai nuo to, kad antstoliai yra valstybės įgalioti asmenys, kuriems valstybė suteikia tam tikras funkcijas. Antstoliai nėra finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų. Nurodytą išvadą patvirtina ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos veiksmai, parengiant ir teikiant derinti VIIĮ Nr. XI-1807 25 straipsnio pakeitimo projektą, kurio aiškinamajame rašte nurodyta, kad įstatymo pakeitimo tikslas – sudaryti galimybę antstoliams neatlygintinai teikti duomenis turto arešto aktams registruoti Turto arešto aktų registre. Taigi įstatymų leidėjas, priimdamas VIIĮ pakeitimus, nenustatė, kad antstoliai, priešingai nei valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, būtų atleisti nuo pareigos mokėti už registro objektų registravimą Turto arešto aktų registre.
13. Nuo 2020 m. spalio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 19 d. galiojusios redakcijos Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkte buvo nustatyta, kad už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, Turto arešto aktų registro duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis mokamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio atlyginimas, išskyrus VIIĮ nurodytus atvejus, kurie reglamentuoti VIIĮ 25 straipsnio 3 dalyje, šietojioje kartu su minėto įstatymo 2 straipsnio 19¹ dalimi. Taigi, ir ši aktuali bylai teisės akto redakcija įtvirtino, kad paslaugos yra apmokestinamos, išskyrus subjektus, tarp kurių antstolis nepatenka. Tokių duomenų teikimo konkretūs įkainiai buvo nustatyti Sąraše. Tai, jog ginčo paslaugos yra atlygintinės, o kaip šios taisyklės išimtis nustatyta nemokamos paslaugos tik tam tikriems subjektams, įtvirtino ir Turto arešto aktų registro nuostatai, nutarimu patvirtinti paslaugų teikimo įkainiai.
14. Nurodytos teisės normos yra imperatyvaus pobūdžio ir ieškovas, kaip viešojo administravimo subjektas, neturi teisės nuo jų nukrypti, teikdamas ginčo paslaugą, privalo veikti tik pagal teisės aktų jam suteiktų įgaliojimų ribas (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.157 straipsnis). Dėl to teismas atmetė atsakovo argumentą, kad sutartis įtvirtino neatlygintiną paslaugų teikimą, todėl ieškovas negalėjo apmokestinti atsakovo. Sutartis yra galiojanti, ieškovas informavo atsakovą, kad nuo 2020 m. spalio 1 d. paslaugos pagal su atsakovu sudarytą Duomenų teikimo sutartį teikiamos sutartyje nustatytais paslaugų teikimo sąlygomis pagal naujus atlyginimo dydžius, nustatytus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime. Byloje nėra duomenų, kad šalys būtų nutraukusios sutartį, ji buvo vykdoma, paslaugas ieškovas suteikė, atsakovas jų neatsisakė, nekvestionavo ieškovo pranešimo dėl paslaugų apmokestinimo, naudodamasis ieškovo paslaugomis konkludentiniais veiksmais pritarė paslaugų teikimui pagal naujus atlyginimo dydžius. Ieškovas, privalėdamas veikti pagal teisės aktų reikalavimus, ginčo paslaugas teisėtai apmokestino, todėl atsakovas, kuriam tokios paslaugos buvo suteiktos, turi pareigą jas apmokėti.
15. Antstoliai vykdo viešąjį interesą užtikrinančias funkcijas, tačiau antstolių veikla, kitaip nei valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, yra finansuojama ne iš valstybės biudžeto, bet iš pajamų, gaunamų vykdam pavestas funkcijas, kai antstolis visas vykdymo išlaidas, patirtas už

valstybės suteiktų funkcijų vykdymą, turi teisę išsietiškoti iš ieškotojo ir skolininko. Ginčo išlaidos yra antstolių vykdomos profesinės veiklos sąnaudų dalis, todėl atsakovo keliamas klausimas yra labiau ekonominio nei teisinio pobūdžio. Antstolių nepriklausomai nuo to, kad jie atlieka valstybės funkcijas, faktinė ir teisinė padėtis nėra tokia pati kaip valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų finansuojamų iš valstybės biudžeto, padėtis.

16. Ieškovas už suteiktas paslaugas atsakovui išrašė 2412,64 Eur sumos PVM sąskaitas faktūras (nuo 2020 m. spalio 30 d. iki 2021 m. gegužės 31 d.). Sąskaitos išrašytos už Turto arešto aktų įregistravimus, išregistravimus ir pakeitimo įrašymus pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis. Nurodytų PVM sąskaitų faktūrų mokėjimo terminai yra suėję. 2021 m. liepos 14 d. ieškovas atsakovui išsiuntė pretenziją dėl skolos apmokėjimo Nr. S-80898. Ieškovas pateikė 2021 m. spalio 25 d. pažymą Nr. BT-4911(1.4E) ir ją papildančią 2022 m. sausio 11 d. pažymą Nr. BT-186(1.4E) apie atlikti vadovaujantis atsakovo, kaip duomenų teikėjo, pateiktais dokumentais. Atsakovo surašytų turto pardavimo aktų pagrindu ginčo laikotarpiu buvo išregistruoti ir turto arešto aktai, kurie registruoti ne pagal atsakovo, o pagal kitų subjektų prašymus, tačiau būtent atsakovo pateiktų duomenų (dokumentų) apie turto pardavimo (perdavimo) aktą pagrindu buvo išregistruoti visi registre įregistruoti tokio turto areštai. Būtent atsakovo pateiktų duomenų pagrindu (atsakovo teikti turto aprašai) buvo atlikti Turto arešto aktų registro duomenų tvarkymo veiksmai. Taigi atsakovui pagrįstai buvo apskaičiuotas mokestis už suteiktas paslaugas, todėl ieškinys pagrįstas ir teismo preliminarus sprendimas paliktinas nepakeistas ([CPK](#) 178, 185 straipsniai, 430 straipsnio 6 dalies 1 punktas).
17. Turto arešto aktų registro nuostatų (redakcija, galiojusi 2020 m. spalio 1 d. – 2021 m. lapkričio 19 d.) 34.2 papunktyje nustatyta, kad turto arešto aktas iš registro išregistruojamas remiantis turto pardavimo (perdavimo) ieškotojui) akto duomenimis, kai turtas parduotas (perduotas) ieškotojui Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) nustatyta tvarka. Areštuotą turtą realizavus, CPK nustatyta tvarka išregistruojami visi registre įregistruoti tokio turto areštai. Sąraše nustatyta, kad atlyginimas mokamas už turto arešto aktų registre įregistravimą, išregistravimą, duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis. Turto arešto aktų registro duomenų tvarkymo veiksmai ieškovo buvo atlikti vadovaujantis atsakovo, kaip duomenų teikėjo, pateiktais dokumentais. Atsakovo surašytų turto pardavimo aktų pagrindu ginčo laikotarpiu buvo išregistruoti ir turto arešto aktai, kurie registruoti ne pagal atsakovo, o pagal kitų subjektų prašymus, tačiau būtent atsakovo pateiktų duomenų (dokumentų) apie turto pardavimo (perdavimo) aktą pagrindu buvo išregistruoti visi registre įregistruoti tokio turto areštai. Būtent atsakovo pateiktų duomenų pagrindu (atsakovo teikti turto aprašai) buvo atlikti Turto arešto aktų registro duomenų tvarkymo veiksmai. Taigi atsakovui pagrįstai buvo apskaičiuotas mokestis už suteiktas paslaugas, todėl ieškinys pagrįstas ir teismo preliminarus sprendimas paliktinas nepakeistas ([CPK](#) 178, 185 straipsniai, 430 straipsnio 6 dalies 1 punktas).
18. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2022 m. liepos 7 d. nutartimi paliko nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2022 m. kovo 29 d. galutinį sprendimą.
19. Kolegija nurodė, kad byloje kilo ginčas dėl antstolio prievolės sumokėti už turto arešto dokumentų įregistravimą (VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalis, Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas) ir dėl antstolio su Centrinės hipotekos įstaiga sudarytos Duomenų teikimo Turto arešto aktų registrui sutarties galiojimo pasikeitus teisiniam reguliavimui.
20. Ieškovas byloje įrodinėjo, jog 2020 m. rugpjūčio 27 d. pranešė atsakovui apie tai, kad nuo 2020 m. spalio 1 d. keičiasi teikiamų paslaugų, susijusių su VĮ Registrų centro tvarkomais registrais, tarp jų – ir Turto arešto aktų registru, teisinis reguliavimas – paslaugos tampa atlygintinos. Atsakovas neginčijo, kad tokį pranešimą gavo, atsakymo ieškovo nuteiktė, sudarytos Duomenų teikimo sutarties nekeitė. Pagal šios sutarties 16.3 punktą pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems duomenų teikimą, Duomenų teikimo sutartis pasibaigė. Nuo 2020 m. spalio 1 d. šalių teisinius santykius reguliavo VIIIVĮ ir Turto arešto registrų nuostatai, todėl atsakovo argumentai, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nesivadovavo šalių sudarytos sutarties 14 punktu, atmetini.
21. Kolegija, remdamasi VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalimi, Antstolių įstatymo 2 straipsniu, Sprendimų vykdymo instrukcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352, (toliau – ir Sprendimų vykdymo instrukcija) VII skyriumi „Vykdymo išlaidų apmokėjimas ir išieškojimas“, kuris nustato detalią tvarką, kaip yra apmokamos ir išieškomos vykdomo išlaidos, konstatavo, kad antstolis visas savo patiriamas išlaidas, taigi ir už turto arešto aktų įregistravimą, turi teisę paimti iš vykdomo proceso šalių, todėl atsakovo teiginys, kad jis yra apmokestinamas skirtingai negu kiti duomenis registrui teikiantys subjektai, yra nepagrįstas, nes antstolis savo lėšomis už turto arešto aktų įregistravimą nemoka. Skirtumas su valstybės ir savivaldybių institucijomis šiuo atveju yra registravimo paslaugos finansavimo šaltinis – valstybės įmonė finansuoja biudžetas, o antstolių – vykdomo proceso šalys. Sprendimų vykdymo instrukcijos VII skyriuje nustatyta išsamiai antstolio atliekamų veiksmų apmokėjimo tvarka ir konkretūs mokėtojai. Vykdomo veiksmų, už kurių atlikimą apmokama tretiesiems asmenims, atliekami po to, kai išieškotojas sumoka už jų atlikimą, išskyrus atvejus, kai išieškotojo ir antstolio susitarimu instrukcijoje nustatyta tvarka mokėjimas už vykdomo veiksmų atlikimą buvo atidėtas ar išieškotojas buvo atleistas nuo vykdomo išlaidų sumokėjimo. Antstoliui pareikalavus, išieškotojas instrukcijos nustatyta tvarka privalo apmokėti visas vykdomo išlaidas. Visos vykdomo išlaidos, išskyrus Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytas išimtis, išieškomos iš skolininko pagal instrukcijoje nustatytus dydžius nepriklausomai nuo to, ar išieškotojas buvo atleistas nuo vykdomo išlaidų, ar jos buvo sumažintos, ar atidėtos. Kai teismo nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo yra priimta teismo iniciatyva, vykdomo išlaidos apmokamos iš valstybės biudžeto lėšų, šiam tikslui skiriamų teismui, ir t. t. Atsakovas konkrečiai nenurodė, kokių atvejų jis privalo teikti arešto aktą įregistruoti ar pakeisti duomenis, jeigu už tokią paslaugą negali gauti apmokėjimo iš vykdomo proceso dalyvio.
22. Kolegija konstatavo, kad šiuo atveju nekyla abejonė dėl VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies atitikties Konstitucijoje įtvirtintiems asmenų lygybės ir nuosavybės teisės apsaugos principams. Šiuo atveju teisškai motyvuota abejonė dėl teisės akto atitikties Konstitucijai pirmosios instancijos teismui nekilo, todėl į Konstitucinį Teismą ir nesikreipta (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 64 straipsnis).
23. Atsakovo argumentai, kad antstolis neturi pasirinkimo, ar registruoti turto arešto aktą, šiam ginčui dėl paslaugų apmokėjimo teisinės reikšmės neturi. Antstolis turi tinkamai atlikti funkcijas, dėl kurių jis sudarė sutartį su klientu, tai yra paslaugos kokybės, o ne apmokėjimo klausimas.
24. Kolegija pažymėjo, kad analogišką ginčą taip pat yra išsprendusi Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. balandžio 26 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2A-923-577/2022.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

25. Kasaciniu skundu atsakovas prašo sujungti šią bylą su civiline byla Nr. e3K-3-366-XX/2022 (dabartinis [Nr. e3K-3-29-684/2023](#)), panaikinti bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 25.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 320 straipsnio 2](#) dalyje įtvirtintą *tantum devolutum quantum appellatum* (vertinama tai, dėl ko kreiptasi, dėl ko pateikta apeliacija) principą, kadangi byla išnagrinėjo peržengęs tiek atsakovo apeliaciniame skunde, tiek ir ieškovo teiktame atsiliepime į šį skundą nustatytas teisminio ginčo ribas. Apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas dėl byloje kilusio ginčo esmės, padarė išvadą, kad tarp šalių yra kilęs ginčas dėl atsakovo ir Centrinės hipotekos įtaigos 2012 m. rugpjūčio 23 d. Duomenų teikimo sutarties tolesnio galiojimo, pasikeitus teisiniam reguliavimui. Bylos šalys viso proceso metu laikėsi pozicijos, kad sudaryta Duomenų teikimo sutartis yra galiojanti. Net ir pasikeitus teisiniam reglamentavimui nuo 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojus Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktui, nustatančiam mokestį už turto arešto aktų įregistravimą, išregistravimą ir registro duomenų pakeitimą, šalys niekuomet nesirėmė Duomenų teikimo sutarties 16.3 punktu, įtvirtinančiu tokios sutarties pasibaigimą šiuo pagrindu, kadangi abi šalys nėra suinteresuotos tokios sutarties pasibaigimu. Byloje nustatyta aplinkybė, kad ieškovas, įsigaliojus Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktui, buvo pareiškęs valią pakeisti Duomenų teikimo sutarties 14 punktą, nustatantį neatlygintiną paslaugų teikimą, turėtų būti suprantama kaip ieškovo siekis šią sutartį išsaugoti sau palankiomis sąlygomis.

Duomenų teikimo sutarties pasibaigimas jos 16.3 punkto pagrindu nebuvo šios bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme dalykas. Apeliacinės instancijos teismas šioje byloje neįvykdė apeliacijos funkcijos, t. y. nepatikrino pirmosios instancijos teismo priimto sprendimo, o vien tik pagrindu, kuriuo nesirėmė nė viena iš šalių, iš naujo išnagrinėjo bylą peržengdamas bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas, taigi padarytas esminis proceso teisės normų pažeidimas.

- 25.2. Teismo atsisakymas kreiptis į Konstitucinį Teismą vertintinas kaip procesinis veiksmas – procesinio pobūdžio sprendimas, kuriuo nėra išsprendžiamas bylos šalių ginčas iš esmės, todėl, padaręs išvadą apie Duomenų teikimo sutarties pasibaigimą, apeliacinės instancijos teismas toliau jokių atsakovo apeliaciniame skunde nurodytų argumentų, tiesiogiai susijusių su ginčo esme, nenagrinėjo. Nutarties motyvuojamojoje dalyje nebuvo atsakyta į pagrindinius (esminius) bylos faktinius ir teisinius aspektus, o tokių motyvų nenurodymas nutartyje reiškia, kad dėl to byla galėjo būti išspręsta neteisingai. Taigi yra pagrindas konstatuoti absoliutų šios skundžiamos nutarties negaliojimo pagrindą pagal [CPK 329](#) straipsnio 2 dalies 4 punktą dėl visiško motyvų, atsakančių į pagrindinius bylos klausimus, nebuvimo.
- 25.3. Teismai nepagrįstai vertino, kad įsigaliojus Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktui antstoliams atsirado pareiga mokėti mokesčių už registro objekto registravimą, kadangi antstoliai neatitinka VIIIV pateikiamo valstybės ir savivaldybių institucijų (įstaigų) apibrėžimo, todėl jiems nebegali būti taikomos išintys pagal šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalį. Aiškinant VIIIV 25 straipsnio 3 dalį nepakanka remtis vien tik pažodiniu šios teisės normos aiškinimo metodu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-470/2013](#); 2019 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-41-969/2019](#)). Nors VIIIV 25 straipsnio 3 dalyje antstoliai nebuvo tiesiogiai įvardyti, ši teisės norma nuo pat jos įsigaliojimo 2012 m. sausio 1 d. buvo aiškinama ir taikoma vienodai, t. y. kaip suteikianti teisę antstoliams kartu su šioje teisės normoje nurodytomis valstybės ir savivaldybių institucijomis (įstaigomis) nemokėti mokesčio už registro objekto registravimą. Nuo 2019 m. rugpjūčio 1 d. buvo pakeistas VIIIV 2 straipsnis, papildant jį nauja 19¹ dalimi, kurioje buvo įtvirtinta sąvokų „valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos“ apibrėžtis. VIIIV 2 straipsnio 19 dalies pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra nurodyta, kad, priėmus Įstatymo projektą, visi subjektai, kurie šiuo metu neatlygintinai gauna registro duomenis ar registruoja registro objektą neatlygintinai, ir toliau galės gauti registro duomenis ar registruoti registro objektus neatlygintinai. Taigi aiškinamajame rašte, atlikus valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų išskyrimą, nebuvo panaikinta visų kitų subjektų (ir antstolių) turėta teisė į neatlygintiną registro objektų registravimą. Per laikotarpį nuo VIIIV 25 straipsnio 3 dalies įsigaliojimo 2012 m. sausio 1 d. sąvokų, kas yra laikoma valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, įtvirtinimo šiame įstatyme (2019 m. rugpjūčio 1 d.) iki 2020 m. spalio 1 d., kai įsigaliojo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas, 25 straipsnio 3 dalis buvo taikoma vienodai – kaip atleidžianti antstolius nuo pareigos mokėti už registro objekto registravimą. VIIIV 25 straipsnio 3 dalietaikymo apimtį turėtų būti aiškinama kaip suteikianti galimybę kitiems subjektams, ne valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, nemokėti tokio mokesčio už registro objekto registravimą.
- 25.4. Teismai nepagrįstai nusprendė, kad nuo 2020 m. spalio 1 d., kai įsigaliojo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas, VIIIV 25 straipsnio 3 dalis turėtų būti aiškinama kitaip, t. y. kad visi asmenys, kurie nėra priskiriami prie šioje teisės normoje aptariamų valstybės ir savivaldybės įstaigų ir institucijų, privalo mokėti mokesčių už registro objektų registravimą. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkte, galiojusiam nuo 2020 m. spalio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 19 d., buvo nustatyta, kad už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, registro duomenų pakeitimo įrašymą mokamas nustatyto dydžio mokestis, išskyrus VIIIV nurodytus atvejus. Įvertinus tai, kad VIIIV 25 straipsnio 3 dalyje nurodyti atvejai, kai toks mokestis nėra mokamas, apima ir kitus atvejus, kurie nėra tiesiogiai įvardyti šioje teisės normoje, yra pagrindas išvada, kad Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas šiuo aspektu taip pat galėtų būti derinamas su VIIIV 25 straipsnio 3 dalimi. Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad, aiškinant ir taikant teisės normas, privalu laikytis įstatymų viršenybės ir teisės aktų hierarchijos principų (Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas byloje Nr. 7-116; 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas byloje Nr. 45/03-36/04). Taigi poįstatyminio lygmens teisės norma (Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas) negali būti taikoma taip, kad pakeistų iki tol galiojusį VIIIV 25 straipsnio 3 dalies taikymą ir interpretavimą. Taigi teismai, prieš tai nustatę, kad iki Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo 2020 m. spalio 1 d. VIIIV 25 straipsnio 3 dalis buvo aiškinama ir praktikoje taikoma kaip nustatanti galimybę atleisti antstolius nuo šioje teisės normoje aptariamų mokesčių mokėjimo, taip pat turėjo aiškinti ir Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktą, suteikdami teisę ne tik valstybių ir savivaldybių subjektams, bet ir kitiems asmenims (antstoliams) būti atleistiems nuo aptariamo mokesčio mokėjimo.
- 25.5. Teismai, apsiribodami vien tik VIIIV 2 straipsnio 19 dalyje pateikiamu valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų apibrėžimu, nepagrįstai susiaurino šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos, nustatančios neatlygintinio registro paslaugų teikimo atvejus, apimtį, nepagrįstai panaikindami toje pačioje teisės normoje esančią kitą sąlygą, suteikiančią asmenims teisę į neatlygintiną registro paslaugų teikiną tais atvejais, kai registruotini duomenys teikiami vykdančios valstybės įgaliojimus ir teisės aktuose šioms asmenims priskirtas funkcijas. Remiantis Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, Arešto aktų registravimą įstatymo 2 straipsnio 4, 6 dalimis, 6 straipsnio 1 dalimi, Turto arešto aktų registro nuostatų 17 punktu, pagal savo atliekamas funkcijas antstoliai priskiriami prie valstybės institucijų (pareigūnų), kurioms suteikiama teisė įstatymų nustatytas atvejais ir tvarka laikinai apriboti asmenų nuosavybės teises į turą jį areštuojant. Tokio šiais teisės aktais antstoliui suteikto teisinio statuso negalima panaikinti pasitelkus vien tik VIIIV 25 straipsnio 19¹ dalyje įtvirtintą apibrėžimą, pagal kurį antstoliai neatitinka tam tikrų šiame apibrėžime nurodytų kriterijų. Įvertinus tai, kad pagal Turto arešto aktų registro nuostatų 17 punktą teisę teikti duomenis registrai turi ne tik VIIIV 2 straipsnio 19 dalies kriterijus atitinkantys subjektai, bet ir antstoliai, ir tai, kad šio įstatymo 25 straipsnio 3 dalis įtvirtina galimybę, bet ne pareigą apmokestinti šias paslaugas, ir atsižvelgiant į praktinį šios teisės normos taikymą iki Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo, turėtų būti vertinama, kad antstoliai turi teisę, vykdydami valstybės jiems paskirtas funkcijas, teikti šias registro duomenų teikimo paslaugas nemokamai.
- 25.6. Konstitucijos 7 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad galioja tik paskelbti įstatymai, reiškia, kad įstatymai negalioja ir negali būti taikomi, jei jie nėra oficialiai paskelbti (Konstitucinio Teismo 2001 m. sausio 11 d. nutarimas byloje Nr. 7/99-17/99). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios ir kitos valstybės ir savivaldybių institucijos, visi pareigūnai turi veikti remdamiesi teise (Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas byloje Nr. 16/08). Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vadovavosi Teisingumo ministerijos parengtu VIIIV Nr. XI-1807 25 straipsnio pakeitimo projektu, kuris neturi jokios oficialiai paskelbtiems teisės aktams būdingos teisinės galios ir kuriame teigiama, kad reikia sudaryti antstoliams galimybę teikti registro duomenis neatlygintinai. Pirmosios instancijos teismas, siekdamas išsiaiškinti tikruosius įstatymo leidėjo tikslus, kurių buvo siekiama papildant VIIIV 2 straipsnio 19 dalimi, turėjo remtis realiai egzistuojančiais oficialiais teisės šaltiniais, o būtent – VIIIV pakeitimo, kurio pagrindu pastaroji teisės norma ir buvo įtvirtinta šiame įstatyme, aiškinamuoju raštu, kuriame įtvirtinta įstatymų leidėjo VIIIV 25 straipsnio 3 dalies taikymo sritis antstolių atžvilgiu, nurodant, kad, priėmus įstatymo projektą ir įtvirtinus VIIIV 25 straipsnio 19¹ dalies sąvoką „valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos“, tokios sąvokos įtvirtinimas turėtų būti suprantamas taip, kad visi kiti subjektai, kurie nepatenka į šio apibrėžimo apimtį ir kurie registruoja registro objektus neatlygintinai, t. y. antstoliai, ir toliau turės teisę pagal VIIIV 25 straipsnio 3 dalies nuostatas registruoti registro objektus neatlygintinai. Teismai, aiškindami teisę, remdamiesi VIIIV Nr. XI-1807 25 straipsnio pakeitimo projektu, nukrypo nuo visuotinai pripažinto teisinės valstybės principo.
- 25.7. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad jei asmeniui pavedama valstybinė (viešoji) funkcija, turi būti nustatytas tokios funkcijos vykdymo finansavimo mechanizmas. Dėl Konstitucijos 23 straipsnio Konstitucinis Teismas yra nurodęs, jog jame įtvirtintas nuosavybės

neliečiamumas ir apsauga reiškia ir tai, kad negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, kuriuo ne valstybės nuosavybės subjektams būtų nustatyta nuolatine pareiga savo nuosavybę naudoti valstybės funkcijoms, kurios turi būti finansuojamos valstybės lėšomis, vykdyti (Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimas dėl pareiškėjo prašymo). Ieškovui nuo 2020 m. spalio 1 d. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto pagrindu pradėjus taikyti atsakovui Vyriausybės nustatytus įkainius už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą bei turto arešto aktų registro duomenų pakeitimo įrašymą, atsakovas buvo priverstas savo sąskaita padengti išlaidas, patirtas vykdamas valstybės pavestas funkcijas. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, antstolio patirtos administravimo išlaidos gali būti kompensuojamos pasitelkus vieną iš Sprendimų vykdymo instrukcijos 142.1–142.5 punktuose nustatytų priemonių. Tačiau atsakovo mokėtinas atlygis ieškovui už registro paslaugų teikimą (turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, registro duomenų pakeitimo įrašymą) turėtų būti priskiriamas ne prie atsakovo patirtų administravimo, o prie vykdymo išlaidų, kurias sudaro atsakovo patirtos išlaidos tretiesiems asmenims, todėl jos nėra kompensuojamos teismo nurodyta tvarka (Sprendimų vykdymo instrukcijos 134 punktas). Turto arešto aktų registro nuostatų 23.1 punkte įtvirtintas reikalavimas, kad antstoliai, kaip ir kitos valstybės institucijos ir pareigūnai, turintys teisę areštuoti turtą, privalo per nustatytą terminą teikti ieškovui jų sudarytus turto arešto aktus ir kitus duomenis apie šiuo dokumentu pakeitimus. Taigi antstoliai tam tikrais atvejais yra priversti šias išlaidas dengti iš savo asmeninių lėšų (skolininko nemokumo, išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto ir kt.). Sprendimų vykdymo instrukcijos 134 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas suteikia antstoliams teisę faktiškai patirtas išlaidas tretiesiems asmenims išieškoti iš skolininko, tačiau tokia teisė realiai gali būti įgyvendinta tik tais atvejais, kai skolininkas egzistuoja ir jis yra mokus. Antstoliai tokia teise realiai daugeliu atveju negali pasinaudoti, pavyzdžiui, išieškotojui atsisakius išieškojimo, skolininkui mirus ir neįvykus jo teisių perėmimui, juridiniam ar fizinem asmeniui bankrutavus ir kt. (25–30 proc. visų antstolių vykdomų išieškojimų). Pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 149 punktą antstolis, prieš tai negavęs atlygio už vykdymo veiksmus, už kurių atlikimą apmokama tretiesiems asmenims, turi teisę atsisakyti tokių veiksmus atlikti, tačiau instrukcijos 142 punkte nustatyta, kad antstolis turi teisę atsisakyti priimti vykdyti vykdomąjį dokumentą tik tais atvejais, kai asmuo nėra apmokėjęs administravimo, bet ne kitos rūšies vykdymo išlaidų. Teismams nustatius, kad Turto arešto aktų registro paslaugos antstoliams turėtų būti atlygintinės, antstolis, siekdamas nepažeisti Turto arešto aktų registro nuostatų 19.1 punkte nustatytų terminų pateikti turto arešto aktą registruoti ir vykdydamas šias valstybės viešąsias funkcijas, tam tikrais atvejais turės šias paslaugas kompensuoti iš savo asmeninių lėšų.

- 25.8. Kasacinio teismo žinioje esančioje Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2A-1120-779/2022](#) ir šioje byloje yra tas pats ieškovas ir ginčas šiose bylose kilo dėl skolos priteisimo už ieškovo suteiktas registro objektų registravimo paslaugas. Ieškovo reikalavimai dėl skolos priteisimo ir kartu atsakovų atsikirtimai abiejose bylose buvo grindžiami iš esmės remiantis tuo pačiu teisiniu pagrindu, t. y. VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalimi ir Turto arešto aktų registro nuostatų 40 punktu. Taigi bylos yra tarpusavyje susijusios taip, kad, jas sujungus, būtų pasiektas ne tik operatyvesnis, bet ir teisingesnis bylose kilusių ginčų išsprendimas. Atsakovo nuomone, turėtų būti sprendžiama dėl šių bylų sujungimo [CPK 136 straipsnio 4](#) dalyje nustatytu pagrindu.
26. Ieškovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 26.1. Byloje ginčas kilo dėl antstolio prievolės sumokėti už turto arešto dokumentų įregistravimą VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies, Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto pagrindu ir pasikeitus antstolio su Centrinės hipotekos įstaiga 2012 m. rugpjūčio 23 d. sudarytos Duomenų teikimo sutarties galiojimo teisiniu reguliavimu. Taigi apeliacinės instancijos teismas tinkamai nustatė civilinės bylos nagrinėjimo dalyką, buvo tinkamai nustatytos ginčo ribos. Sutartis yra galiojanti ir taikytina tiek, kiek ji reglamentuoja paslaugų teikimo sąlygas, tačiau įsigaliojus Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktui ir Sąrašui atlygintinumo už registro objektų registravimą klausimas sprendžiamas vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, kurie ieškovui, kaip Turto arešto aktų registro tvarkytojui, yra privalomi.
- 26.2. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 109 straipsnį, yra nurodęs, kad argumentavimas turi būti racionalus – baigiamajame teismo akte turi būti tiek argumentų, kad jų pakaktų šiam baigiamajam teisės aktui pagrįsti (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimo 16.5 punktas). Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) pažymėjo, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis negali būti suprantama kaip reikalaujanti detalai atsakyti į kiekvieną argumentą (EŽTT1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Van de Hurk prieš Nyderlandus*, peticijos Nr. 16034/90), tačiau iš teismo sprendimo turi būti aišku, kad dėl pagrindinių bylos klausimų pasisakyta. Apeliacinės instancijos teismas bylą išnagrinėjo neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų ir tinkamai įvykdė apeliacinės instancijos teismo pagrindinę funkciją – išsamiai ir objektyviai patikrino pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, o kasaciniu skundu siekiama, kad byloje pateiktų įrodymų pagrindu faktinės aplinkybės būtų nustatytos kitaip, nei tai padarė teismai.
- 26.3. Nuo 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas (redakcija, galiojusi ginčo laikotarpiu, t. y. nuo 2020 m. spalio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 19 d.), kuriame nurodyta, kad už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, registro duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis mokamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio atlyginimas, išskyrus VIIIVĮ nurodytus atvejus. Konkretūs įkainiai už VĮ Registrų centro teikiamas paslaugas buvo nustatyti Sąraše, kuris taip pat įsigaliojo 2020 m. spalio 1 d. Sąraše buvo nustatyti nauji atlyginimo dydžiai už registro tvarkytojo teikiamas paslaugas, kuriuos registro tvarkytojas, suteikdamas paslaugas, privalėjo taikyti asmenims, išskyrus VIIIVĮ nurodytas išimtis. Sąrašas nenustatė subjektų, kuriems yra taikomas konkretus atlyginimo dydis. Šie subjektai yra nustatyti VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalyje, 29 straipsnio 1, 2 dalyse – tai valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, jų sąvoka apibrėžta VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalyje, jų veiklos finansavimas yra iš valstybės biudžeto bei valstybės pinigų fondų, be to, jos vykdo Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimus. Iš kasaciniame skunde nurodytame VIIIVĮ projekto aiškinamajame rašte pateikto išaiškinimo matyti, kad pagrindinis VIIIVĮ pakeitimo tikslas – vienodos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos sąvokos įtvirtinimas. Taigi, teismai pagrįstai vadovavosi būtent VIIIVĮ įtvirtinta valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos sąvoka.
- 26.4. Pagal VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalį antstolis nėra prilyginamas valstybės institucijai ar valstybės pareigūnui, nes jam atlyginimas mokamas ne iš valstybės biudžeto, o yra finansuojamas priverstinio vykdymo proceso šalių atitinkamų vykdymo išlaidų forma ir (arba) gaunamas antstoliams teikiant papildomas paslaugas (Antstolių įstatymo 21 straipsnio 2, 8 dalys). Nors antstolis vykdo tam tikras valstybės funkcijas, tačiau tarp antstolių bei valstybės ir savivaldybių institucijų, valstybės pareigūnų egzistuoja teisinės padėties skirtumai, lemiantys objektyviai pateisinamą skirtingą teisinį reguliavimą, taip pat valstybės rinkliavos už duomenų, reikalingų registro objektui registruoti, rinkimą. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime pabrėžė, kad viešojo valdymo (administravimo) ir kiti administracinės teisės subjektai savo veikloje privalo griežtai laikytis Konstitucijos ir įstatymų. Ieškovas negali savo iniciatyva nustatyti nei atskirų subjektų (paslaugų gavėjų) kategorijų, kurioms paslaugos būtų teikiamos neatlygintinai, nei atskirų paslaugų, kurios gali būti suteikiamos neatlygintinai, jei to nenustato įstatymų leidėjas. Įstatymų leidėjas, aiškiai ir konkrečiai nurodęs, kad atlyginimas negali būti imamas tik tais atvejais, kai duomenis, reikalingus registro objektui registruoti, teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas, negalėjo nustatyti išimties taikyti ir antstoliams.
- 26.5. VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalis nustato, kad atlygis už registro objektų registravimą imamas iš asmenų, kurie nepatenka į joje įtvirtintą išimtį. Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymo 14 straipsnyje nustatyta, kad Turto arešto aktų registras finansuojamas lėšomis, gautomis už registro objektų registravimą, registro duomenų ir kitų paslaugų teikimą. Turto arešto aktų registro nuostatai buvo papildyti 40¹ punktu, nustatant, kad už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą ir Turto arešto aktų registro duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis mokamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio atlyginimas, išskyrus VIIIVĮ nurodytus atvejus. Taigi įstatymų leidėjas imperatyviu, galiojančiu ir oficialiai paskelbtu įstatymu yra įtvirtinęs registravimo veiksmų Turto arešto aktų registre apmokestinimą.

26.6. Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 7 d. nutarime konstatavo, kad antstolio profesija – tai valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesinė (privačia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė turi kontroliuoti, kaip jos yra vykdomos. Antstolis yra valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas (Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis), tačiau antstoliai negali būti priskiriami valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pagal VIIIVĮ 2 straipsnio¹⁹ dalį, nes jie nėra viešojo administravimo subjektai ir nėra finansuojami iš valstybės biudžeto. Tokią išvadą patvirtina ir tai, kad Turto arešto aktų registro valdytoja Teisingumo ministerija parengė ir 2021 m. spalio 5 d. pateikė derinti VIIIVĮ Nr. XI-1807 25 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą, kurio aiškinamajame rašte nurodė, kad pagal šiuo metu galiojančių teisių reguliavimą antstoliai, valstybės įgalioti atlikti vykdomųjų dokumentų vykdymo funkciją, areštavę skolininko turtą ir turto arešto aktą perdavę Turto arešto aktų registrai, privalo sumokėti atlyginimą už turto arešto aktų registravimą. Lietuvos antstolių rūmai, susipažinę su šiuo projektu, nurodė, kad pastabų dėl teisės akto projekto neturės, ir išreiškė padėką dėl siūlomų teisės akto pakeitimų. Įstatymo projektą teismai vertino ne kaip pagrindą tenkinti ieškinio reikalavimus, o kaip įrodymą, kuriuo ieškovas grindė savo poziciją.

26.7. Vykdomo procesas iš esmės vyksta skolininko sąskaita. Atlygis antstoliui už valstybės paskirtų funkcijų vykdymą priskirtas vykdomo išlaidų kategorijai ([CPK 609 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas). Teisės aktuose įtvirtintas vykdomo išlaidų finansavimo modelis ir nustatyti vykdomo išlaidų dydžiai užtikrina galimybę antstoliams vykdyti profesinę veiklą, sumokėti mokesčius, įskaitant teisės aktuose nustatytus mokesčius už registro objektų registravimą ieškovo tvarkomuose registruose, o vėliau šias išlaidas išieškoti iš skolininko, kurio atžvilgiu vykdoma vykdomoji byla (Sprendimų vykdymo instrukcijos 124, 134 punktai).

26.8. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nėra laikytinas diskriminaciniu (Konstitucinio Teismo 2009 m. balandžio 29 d. nutarimas, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Atsakovas nepateikė argumentų, kurie pagrįstų, kad konstituciškai nėra galimas toks ginčo teisinių santykių reglamentavimas, pagal kurį antstoliai, kitaip nei valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, turi prievolę mokėti už duomenų registravimą Turto arešto aktų registre. Antstolių veikla, kitaip nei valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, yra finansuojama ne iš valstybės biudžeto, bet iš pajamų, gaunamų vykdant pavestas funkcijas. Tai reiškia, kad šių subjektų, nepriklausomai nuo to, kad jie atlieka valstybės pavestas funkcijas, faktinė ir teisinė padėtis nėra tokia pati kaip subjektų pagal VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies šimtį.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl apeliacinio skundo ribų peržengimo

27. Atsakovas teigia, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalį, kadangi byla išnagrinėjo peržengęs tiek atsakovo apeliaciniame skunde, tiek ir ieškovo teiktame atsiliepime į šį skundą nustatytas teismo ginčo ribas.
28. [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtinta, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai, apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims; apeliacinės instancijos teismas *ex officio* (pagal pareigas) patikrina, ar nėra [CPK 329](#) straipsnyje nustatytų absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų.
29. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad apeliacinis procesas yra pakartotinis bylos nagrinėjimas apeliacinės instancijos teisme, neišeinant už apeliacinio skundo apibrėžtų ribų, siekiant nustatyti, ar pirmosios instancijos teismas teisingai išsprendė bylą tiek teisine, tiek ir faktine prasme ([CPK 320 straipsnis](#)) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 3 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-143-1075/2021](#) 28, 29 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
30. Aiškindamas [CPK 320](#) straipsnį kasacinis teismas yra nurodęs, kad apeliacinio skundo ribas paprastai nustato faktiniai ir teisiniai argumentai, kurių pagrindu ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas. Apeliacinės instancijos teismas savo iniciatyva negali išplėsti apeliacinio skundo argumentų sąrašo ir pradėti analizuoti tokius argumentus, kuriais apeliaciniame skunde nesiremiam, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis. Kasacinio teismo praktikoje pasisakyta, kad nepagrįstas išėjimas už apeliacinio skundo ribų yra tada, kai teismas pakeičia ar panaikina žemesnės instancijos teismo sprendimą dėl teisiškai reikšmingų faktinių pagrindų, kuriais apeliaciniame skunde nesiremiam ir įstatymas nesuteikia galimybės išeiti už apeliacinio skundo ribų tuo klausimu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-132-403/2022](#) 29, 32 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
31. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, jog apeliacinės instancijos teismo rėnimasis faktais ir įrodymais, neminimais apeliaciniame skunde, tačiau nurodytais kitos šalies, atsikertančios į apeliacinį skundą, nelaikomas išėjimu už apeliacinio skundo ribų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-132-403/2022](#) 33 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
32. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką apeliaciniam procesui taikomos bendrosios [CPK](#) nuostatos, taip pat pirmosios instancijos teismo procesą reglamentuojančios nuostatos, neprieštaraujančios apeliacinį procesą reglamentuojančioms normoms ([CPK 302 straipsnis](#)), bei specialiosios apeliacinį procesą apibrėžiančios [CPK](#) normos. Tai reiškia, kad apeliacinis teismas kaip ir pirmosios instancijos teismas yra saistomas proceso normu, reglamentuojančių ieškinio pagrindą ir dalyką bei draudimą peržengti ieškinio ribas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 9 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-55-701/2023](#) 78 punktą).
33. Bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškinio dalykas, taip pat atsakovo pateikti atsikirtimai į ieškinį. Teismas neturi teisės peržengti bylos nagrinėjimo ribų, išskyrus proceso įstatymo nustatytus atvejus ([CPK 265 straipsnio](#) 2 dalis). Teismas, priimdamas sprendimą, negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali nustatyti tokių aplinkybių, kuriomis, reikšdamas reikalavimą, nesirėmė ieškovas, negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-309-378/2021](#), 22, 23 punktai).
34. Teismo procesinis sprendimas (ar jo dalis) gali būti pripažįstamas siurpriziniu, jei jis grindžiamas argumentais ir įrodymais, apie kuriuos ginčo šaliai nebuvo žinoma ir ji neturėjo galimybės dėl jų pasisakyti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. rugsėjo 28 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-1075/2022](#) 38 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).

35. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad byloje kilo ginčas dėl antstolio prievolės mokėti už turto arešto dokumentų įregistravimą (VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalis, Turto arešto aktų registro nuostatų 40 punktą (galiojo nuo 2020 m. spalio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 19 d.) ir dėl antstolio su Centrinės hipotekos įstaiga sudarytos Duomenų teikimo Turto arešto aktų registrai sutarties galiojimo, pasikeitus teisiniam reguliavimui, ir nusprendė, kad sutartis pasibaigė joje nustatytu 16.3 punkto pagrindu, pagal kurį sutartis pasibaigia pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems duomenų teikimą.
36. Atsakovas teigia, kad bylos šalys viso proceso metu laikėsi pozicijos, jog sudaryta Duomenų teikimo sutartis tebėra galiojanti. Pažymi, kad Duomenų teikimo sutarties pasibaigimas jos 16.3 punkto pagrindu nebuvo šios bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme dalykas.
37. Įvertinus šalių procesinius dokumentus sutiktina, kad šalys neprašė teismo pripažinti Duomenų teikimo sutartį pasibaigusią 16.3 punkto pagrindu, tokių argumentų neteikė nei ieškovas, nei atsakovas, abi šalys laiko, kad sutartis yra galiojanti, šalių pozicija išsiskiria tik dėl sutarties 14 punkto galiojimo (paslaugų neatlygintumo sąlygos) įsigaliojus Turto areštų registro nuostatų 40¹ punktui. Dėl šios priežasties darytina išvada, kad apeliacinės instancijos teismas peržengė šalių apibrėžtas bylos nagrinėjimo ribas, pasisakė dėl aplinkybių, kuriomis šalys nesirėmė, ir sprendė dėl pasekmių, kurių šalys procesiniuose dokumentuose neprašė, todėl apeliacinės instancijos teismo motyvų dalis dėl Duomenų teikimo Turto arešto aktų registrai sutarties negaliojimo, pasikeitus teisiniam reguliavimui, šalinant iš apeliacinės instancijos teismo nutarties, būtent – nutarties 16 punkto sakiny: „Pagal jau minėtos sutarties 16.3 p. pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems duomenų teikimą, ieškovo ir CHĮ sudaryta sutartis pasibaigė“.

Dėl teismo pareigos motyvuoti priimamą procesinį sprendimą

38. [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 4 punkte nustatytas absoliutus sprendimo (nutarties) negaliojimo pagrindas, kai sprendimas ar nutartis yra be motyvų (sutrumpintų motyvų). Sprendimo turinys turi atitikti [CPK 270 straipsnio](#) reikalavimus ([CPK 268 straipsnio](#) 4 dalis), todėl jame, be kita ko, privalo būti motyvuojamoji dalis ([CPK 270 straipsnio](#) 4 dalis). Nutarties turinys turi atitikti [CPK 291 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytus reikalavimus.
39. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad reikalavimas motyvuoti teismo sprendimą (nutartį) yra imperatyvus. Jis taikomas tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teisme, kyla iš teisinės valstybės teismo proceso principų ir taikomas tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismo sprendimams ([CK 3](#) straipsnio 6 dalis, 270 straipsnio 4 dalis, 331 straipsnio 4 dalis). Motyvuojamojoje sprendimo (nutarties) dalyje teismas įvertina nustatytas bylos aplinkybes, įrodymus ir atlieka teisės taikymą. Šioje dalyje nurodyti argumentai privalo būti logiškai susiję su teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje suformuluotu sprendimu (bylos rezultatu) ([CPK 270](#) straipsnio 5 dalis, 291 straipsnio 1 dalies 6 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-206/2009](#)).
40. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad sprendimo (nutarties) motyvų nepakankamumas savaime negali būti prilyginamas [CPK 329 straipsnio](#) 2 dalies 4 punkte įtvirtintam absoliučiam sprendimo negaliojimo pagrindui – kai sprendimas (nutartis) yra be motyvų (sutrumpintų motyvų). Vertinant, ar sprendimas (nutartis) yra visiškai nemotyvuotas, atsižvelgiant į dalyvaujančių byloje asmenų byloje pateiktus reikalavimus: turi būti sprendžiama įvertinus, ar materialieji ar procesiniai bylos aspektai, dėl kurių teismas nepasisakė, yra tokie svarbūs, jog dėl jų galėjo būti priimtas neteisingas sprendimas dėl bylos esmės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-492/2014](#)).
41. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką absoliučiu sprendimo (nutarties) negaliojimo pagrindu laikytinas atvejis, kai teismas visiškai nenagrinėja procesiniame dokumente nurodytų klausimų ir argumentų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-309-378/2021](#), 34 punktas).
42. Atsakovas nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas pasisakė tik dėl pirmosios instancijos teismo atsakymo kreiptis į Konstitucinį Teismą pagrįstumo, o kitų atsakovo apeliacinio skundo argumentų, susijusių su ginčo esme, nenagrinėjo. Atsakovo teigimu, teismo atsakymas kreiptis į Konstitucinį Teismą vertintinas kaip procesinio pobūdžio sprendimas, kuriuo nėra išsprendžiamas bylos šalių ginčas iš esmės.
43. Su šiuo atsakovo argumentu nesutiktina. Nors apeliacinės instancijos teismas neatrbojo motyvų dėl ginčo esmės nuo motyvų dėl pirmosios instancijos teismo atsakymo kreiptis į Konstitucinį Teismą pagrįstumo, vis dėlto turinio aspektu apeliacinės instancijos teismas nurodė, kodėl vertina, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog ieškovo pareiga imti atlygį už antstoliams ginčo laikotarpiu teiktas paslaugas yra imperatyvi. Skundžiamos nutarties 18–20 punktuose apeliacinės instancijos teismas vertino galiojantį reguliavimą ir sprendė dėl jo imperatyvumo, taigi pasisakė dėl ginčo esmės, todėl pagrindo išvadai, kad ši nutartis yra be motyvų, nėra.
44. Papildomai pažymėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, jog teismo pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detalai atsakyti į kiekvieną argumentą (EŽTT 1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Van de Hurk prieš Olandiją*, peticijos Nr. 16034/90, par. 61; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-296/2009](#); 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-107/2010](#)). Atmesdamas apeliacinį skundą, apeliacinės instancijos teismas gali tiesiog pritarti žemesnės instancijos teismo priimto sprendimo motyvams (EŽTT 1997 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje *Helle prieš Suomiją*, peticijos Nr. 20772/92, par. 59–60; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-46-701/2023, 63 punktas).
45. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas iš esmės pritarė pirmosios instancijos teismo motyvams, tai sudaro papildomą pagrindą išvadai, kad apeliacinės instancijos teismo motyvai dėl ginčo esmės yra pakankami ir nesudaro pagrindo šio procesinio sprendimo naikinti [CPK 329](#) straipsnio 2 dalies 4 punkto pagrindu.

Dėl paslaugos teikimo atlygintinumo

46. Pagal VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalį už registro objekto registravimą Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo nustatyta tvarka gali būti imama valstybės rinkliava (kai registro tvarkytojas, registruojantis registro objektą, yra valstybės institucija ar įstaiga) arba Vyriausybės nustatytas atlyginimas (kai registro tvarkytojas, registruojantis registro objektą, yra valstybės įmonė), kuriam *mutatis mutandis* (su tam tikrais pakeitimais) taikomos šio įstatymo 29 straipsnio 5 dalies nuostatos, išskyrus atvejus, kai duomenis, reikalingus registro objektui registruoti, teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas. Dėl registro objekto, už kurio registravimą imamas Vyriausybės nustatytas atlyginimas, registravimo atsiradusios sąnaudų teikiamos, tikrinamos, vertinamos ir finansuojamos iš šiam registro tvarkytojui skiriamų valstybės biudžeto lėšų, *mutatis mutandis* taikant VIIIVĮ 29 straipsnio 4 dalyje nustatytą tvarką. VIIIVĮ įstatymo 29 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad atlyginimo už registro duomenų, registro informacijos, registrai pateiktų dokumentų ir (arba) jų kopijų teikiną dydis apskaičiuojamas ir mokamas Vyriausybės nustatyta tvarka.
47. Ginčui aktualios redakcijos Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkte nustatyta, kad už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą, registro duomenų pakeitimo įrašymą pagal duomenų teikėjo pateiktus duomenis mokamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio atlyginimas, išskyrus VIIIVĮ nustatytus atvejus.

48. VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalyje įtvirtinta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos – tai atstovaujamosios, valstybės vadovo, vykdomosios, teisminės valdžios institucijos, teisėsaugos institucijos ir įstaigos, audita, kontrolę (priežiūrą) atliekančios institucijos ir įstaigos, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kurios finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir kurioms Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai.
49. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas vertino, kad nurodytas teisinis reglamentavimas yra imperatyvus ir pagal jį ieškovas privalo apmokestinti atsakovui teikiamas paslaugas, nes antstoliai nepatenka į valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų finansuojamų iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų kategoriją, nepaisant aplinkybės, kad tarp atsakovo ir Centrinės hipotekos įstaigos 2012 m. rugpjūčio 23 d. buvo sudaryta ir šiuo metu galiojanti Duomenų teikimo sutartis, pagal kurią atsakovui paslaugos teikiamos neatlygintinai. Apeliacinės instancijos teismas sutiko, kad VIIIVĮ nustato imperatyvią pareigą ieškovui teikti paslaugas atsakovui už atlyginimą, tačiau, minėta, nepagrįstai nusprendė, kad 2012 m. rugpjūčio 23 d. sutartis yra pasibaigusi.
50. Atsakovas kasaciniame skunde nurodo, kad teismai nepagrįstai konstatavo, jog antstoliams kyla pareiga mokėti mokesčių už registro objekto registravimą dėl dviejų priežasčių: 1) teismai, apsiribodami vien tik VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalyje įtvirtintu valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų apibrėžimu, neatsižvelgė į toje pačioje teisės normoje esančią kitą sąlygą, suteikiančią asmenims teisę į neatlygintiną registro paslaugų teikimą tais atvejais, kai registruotini duomenys teikiami vykdant valstybės įgaliojimus ir teisės aktuose šiems asmenims priskirtas funkcijas; 2) teismai nepagrįstai nusprendė, kad vien dėl to, jog nuo 2020 m. spalio 1 d. įsigaliojo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas, VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teisės norma turėtų būti aiškinama taip, kad visi asmenys, kurie nėra priskiriami prie šioje teisės normoje aptariamų valstybės ir savivaldybės įstaigų ir institucijų, privalo mokėti mokesčių už registro objektų registravimą. Atsakovas pažymi, kad nurodytame įstatyme nustatyta tik ieškovo teisė apmokestinti ir kad tik Turto arešto aktų registro nuostatai imperatyviai įtvirtina, jog turi būti imamas atlyginimas, tačiau šių nuostatų 40¹ punktas yra žemesnės teisinės galios aktas už VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalį, todėl negali paneigti įstatymu nustatytos ieškovo teisės spręsti, ar apmokestinti viešojo administravimo subjektus už jiems teikiamas paslaugas.
51. Dėl pirmojo kasacinio skundo argumento pažymėtina, kad pagal VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalį valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų statusą turi tik tie subjektai, kurie atitinka dvi būtinas sąlygas: pirmą, yra finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų; antrą, kuriems Viešojo administravimo įstatymu nustatyta tvarka yra suteikti viešojo administravimo įgaliojimai. Lingvistinė šios normos išraiška yra vienareikšmė, nustatanti, kad valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų statusą įgyja tik abu minėti kriterijai atitinkantys subjektai. Dėl to antstoliai, kurie nors ir vykdo jiems valstybės priskirtas funkcijas, bet nėra finansuojami iš biudžeto ar valstybės pinigų fondų, todėl nepatenka į valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų kategoriją VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalies prasme. Taigi atsakovo kasacinio skundo argumentas, kad teismai nepagrįstai neatsižvelgė į VIIIVĮ 2 straipsnio 19¹ dalies antrąją sąlygą, suteikiančią asmenims teisę į neatlygintiną registro paslaugas tais atvejais, kai registruotini duomenys teikiami vykdant valstybės įgaliojimus ir teisės aktuose šiems asmenims priskirtas funkcijas, atmetinas.
52. Dėl antrojo kasacinio skundo argumento atsakovas nurodo, kad tik nuo Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo ieškovas pradėjo apmokestinti antstolius, kartu ir atsakovą, už duomenų registravimą Turto arešto aktų registre, nors VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies norma be esminių pakeitimų galioja nuo 2012 m. sausio 1 d. ir iki Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimo antstoliai nebuvo apmokestinti už turto arešto aktų registravimą, išregistravimą ir registro duomenų pakeitimo įrašymą. Atsakovo teigimu, VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalis buvo aiškinama ir praktikoje taikoma kaip nustatanti galimybę atleisti antstolius nuo šioje teisės normoje aptariamų mokesčių mokėjimo, todėl taip pat turėjo būti aiškinamas ir Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punktas, suteikiantis teisę ne tik valstybių ir savivaldybių subjektams, bet ir kitiems asmenims (antstoliams) būti atleistiems nuo aptariamo mokesčio mokėjimo.
53. Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime konstatavo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, inter alia (be kita ko), tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienartinio (lot. *ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo.
54. Su atsakovo nurodomu VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies aiškinimu jog ieškovo pareiga apmokestinti atsakovui teikiamą paslaugą kyla iš poįstatyminio akto (Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto), kuris prieštarauja aukštesnės teisinės galios aktui – VIIIVĮ nesutiktina. Atkreiptinas dėmesys, kad jau nuo 2012 m. sausio 1 d. be pakeitimų galiojančioje VIIIVĮ 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog registro duomenys, registro informacija, registruoti pateikti dokumentai ir (arba) jų kopijos teikiami už atlyginimą, išskyrus šio ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymuose, Europos Sąjungos teisės aktuose ir registruose nustatytas išimtis. Taigi, ieškovas, ir sudarydamas Duomenų teikimo sutartį, ir vėliau, įstatymu buvo įpareigotas rinkti atlyginimą už savo teikiamas paslaugas, išskyrus išimtis, nustatytas aptartuose teisės aktuose.
55. Iki 2019 sausio 1 d. galiojusios redakcijos VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kad už registro objekto registravimą Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo nustatyta tvarka gali būti imama valstybės rinkliava (kai registro tvarkytojas, registruojantis registro objektą, yra valstybės institucija ar įstaiga) arba Vyriausybės nustatytas atlyginimas (kai registro tvarkytojas, registruojantis registro objektą, yra valstybės įmonė). Aiškinant VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalį kartu su aptarta VIIIVĮ 29 straipsnio 1 dalimi, nėra pagrindo išvada, kad ši norma nėra imperatyvi, nes ieškovas turėjo pareigą teikti savo paslaugas už atlyginimą, VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kokios rūšies atlyginimas imamas, išskyrus išimtis, aptartas VIIIVĮ 29 straipsnio 1 dalyje.
56. Atsakovas nepagrįstai nurodo, kad VIIIVĮ 25 straipsnio 3 dalies norma galioja nuo 2012 m. sausio 1 d. be esminių pakeitimų, kadangi nuo 2019 m. sausio 1 d. (priimta 2017 m. gruodžio 7 d. įstatymu Nr. XIII-848) ši norma buvo papildyta išlyga, kad rinkliava ir atlyginimas nerenkami, kai duomenis, reikalingus registro objektui registruoti, teikia valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, atlikdamos teisės aktuose nustatytas funkcijas. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų apibrėžimas, įtvirtinantis du jau aptartus šį statusą kvalifikuojančius požymius, VIIIVĮ 2 straipsnio 19¹ dalyje nustatytas nuo 2019 m. rugpjūčio 1 d.
57. Aplinkybė, kad ieškovas savo pareigą apmokestinti teikiamą paslaugą siejo ne su VIIIVĮ 25 straipsnio 19¹ dalies įsigaliojimu (byloje nustatyta, kad ieškovas informavo atsakovą, jog nuo 2020 m. spalio 1 d. paslaugos pagal su atsakovu sudarytą Duomenų teikimo sutartį teikiamos sutartyje nustatytomis paslaugų teikimo sąlygomis pagal naujus atlyginimo dydžius, nustatytus Turto arešto aktų registro nuostatuose, kurių 40¹ punktas įsigaliojo nuo 2020 m. spalio 1 d.), o su Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto įsigaliojimu, šiuo atveju nėra teisiskai reikšminga, nes aptartos VIIIVĮ normos formuluoja aiškų imperatyvą ieškovui rinkti atlyginimą už antstolui teikiamas paslaugas, jei nėra teisės aktuose įtvirtintų išimčių.
58. VIIIVĮ gliojant vienareikšmiškam lingvistiniu požiriu apibrėžimui, kokiems subjektams gali būti taikoma neatlygintino paslaugų teikimo išimtis, nėra pagrindo išvada, kad ieškovas neturi pareigos apmokestinti atsakovui teikiamų paslaugų arba kad ši pareiga kyla ne iš įstatymo.
59. Atsakovas papildomai nurodo, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vadovavosi Teisingumo ministerijos parengtu VIIIVĮ Nr. XI-1807 25 straipsnio pakeitimo projektu, neturintčiu oficialiai paskelbtiems teisės aktams būdingos teisinės galios, kuriame teigiama, kad reikia sudaryti antstoliams galimybę teikti registro duomenis neatlygintinai. Sutiktina su atsakovu, kad teismai, aiškindami teisės normos turinį įstatymo leidėjo tikslų požiriu (teleologiskai), turėtų vadovautis tai nepaima skirtu aiškinamuoju raštu. Tačiau nagrinėjamu atveju nėra pagrindo aiškinti VIIIVĮ 2 straipsnio 19 dalies normos tikslo požiriu, nes nepaneigta aplinkybė, jog lingvistinė normos reikšmė yra aiški. Aplinkybė, kurią nurodė pirmosios instancijos teismas, kad įstatymų leidėjas siekia ateityje suteikti antstoliams galimybę gauti registro duomenis

neatlygintinai, šiuo atveju reikšminga ne kaip aiškinanti jau aptartą VIIIVĮ 2straipsnio 19¹ dalies turinį, bet kaip pagrindžianti teismų atliktą vertinimą, kad ir įstatymo leidėjo požiūriu antstoliai tokios teisės neturi.

Dėl atsakovo nuosavybės teisės ir lygiateisiškumo principo pažeidimo

60. Atsakovas nurodo, kad antstolis, vykdydamas įstatymu jam priskirtas funkcijas, turi padengti dėl to patiriamas išlaidas iš savo lėšų, taip yra pažeidžiami lygiateisiškumo ir nuosavybės neliečiamumo principai.
61. Dėl lygiateisiškumo principo pažeidimo pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra nurodęs, jog konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas savaime nepaneigia galimybės įstatymu nustatyti nevienodą, diferencijuotą teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų, priklausančių skirtingoms kategorijoms, atžvilgiu, jeigu tarp šių asmenų yra tokio pobūdžio skirtumų, kurie tokį diferencijuotą reguliavimą daro objektyviai pateisinamą. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, kai jis taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nėra laikytinas diskriminaciniu (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. balandžio 29 d. nutarimai).
62. Įvertinus tai, kad įstatymų leidėjas galimybę gauti neatlygintinas paslaugas iš ieškovo susiejo su reikalavimu paslaugų gavėjui būti finansuojamam iš biudžeto, sprendžina, kad toks reguliavimas yra diferencijuotas pagal objektyvų ir valstybės turto administravimo efektyvumo požiūriu pagrįstą kriterijų, todėl atsakovo argumentas dėl lygiateisiškumo principo pažeidimo atmetinas.
63. Atsakovas taip pat nurodo, kad Konstitucijos 23 straipsnyje yra įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas, kuris pagal Konstitucinio Teismo išaiškinimą reiškia ir tai, kad negali būti nustatyta tokio teisinio reguliavimo, kuriuo ne valstybės nuosavybės subjektams būtų nustatyta nuolatinė pareiga savo nuosavybę naudoti valstybės funkcijoms, kurios turi būti finansuojamos valstybės lėšomis, vykdyti (Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 12 d. sprendimas dėl pareiškėjo prašymo). Ieškovui nuo 2020 m. spalio 1 d. Turto arešto aktų registro nuostatų 40¹ punkto pagrindu pradėjus taikyti atsakovui Vyriausybės nustatytus įkainius už turto arešto akto įregistravimą, išregistravimą bei Turto arešto aktų registro duomenų pakeitimo įrašymą, atsakovas buvo priverstas savo sąskaita padengti išlaidas, patirtas vykdant valstybės pavestas funkcijas.
64. Atkreiptinas dėmesys, kad kartu su atsakovo nurodytu argumentu Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad jei asmeniui pavedama valstybinė (viešoji) funkcija, turi būti nustatytas tokios funkcijos vykdymo finansavimo mechanizmas. Taigi, iš esmės Konstitucinio Teismo doktrinoje įtvirtinta tai, kad teisinis reguliavimas negali įtvirtinti subjektui nuolatinio pobūdžio pareigos apmokėti viešąsias funkcijas, neįtvirtindamas finansavimo mechanizmo.
65. Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad Antstolių įstatyme yra įtvirtintas finansavimo mechanizmas, nes įstatyme nustatyta, kad antstolis gauna pajamas už įstatymuose nustatytų funkcijų vykdymą ir paslaugų teikimą (Antstolių įstatymo 2 straipsnio 1 dalis, 21 straipsnis). Tai, kad šis mechanizmas praktikoje ne visais atvejais užtikrina, jog įstatymuose nustatytų funkcijų vykdymas būtų padengtas iš skolininkų lėšų, nesant paneigtai galimybei antstoliui finansuoti savo veiklą iš kitų teisės aktuose nustatytų šaltinių, nėra pagrindo konstatuoti, kad antstolio nuosavybės teisė yra pažeidžiama.

Dėl prašymo sujungti civilines bylas

66. Kasaciniu skundu atsakovas prašo sujungti šią bylą su civiline byla Nr. e3K-3-366-XX/2022 (dabartinis Nr. e3K-3-29-684/2023).
67. CPK 136 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismas, nustatęs, kad teismo (teismų) žinioje yra kelios viena rūšės bylos, kuriose dalyvauja tos pačios šalys, arba kelios bylos pagal vieno ieškovo ieškinius skirtingiems atsakovams, arba pagal skirtingų ieškovų ieškinius tam pačiam atsakovui, gali sujungti tas bylas į vieną bylą, kad jos būtų kartu išnagrinėtos, jeigu taip sujungus bus greičiau ir teisingai išnagrinėti ginčai, taip pat tais atvejais, kai nagrinėjami reikalavimai tarpusavyje susiję ir dėl to bylų negalima išnagrinėti skyriumi. Dėl tam pačiam teisme nagrinėjamų civilinių bylų sujungimo bylą nagrinėjančio teisėjo (teisėjų) prašymu sprendžia to teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, dėl skirtinguose teismuose nagrinėjamų civilinių bylų sujungimo bylą nagrinėjančio teisėjo (teisėjų) prašymu – aukštesnės pakopos teismo pirmininkas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas.
68. Teisėjų kolegija nurodo, kad civilinė byla Nr. e3K-3-29-684/2023, su kuria atsakovas prašo sujungti šią bylą, jau yra išnagrinėta, kasacinio teismo nutartis paskelbta 2023 m. kovo 9 d. Minėta, kad pagal CPK 136 straipsnio 4 dalį yra sprendžiama dėl dar neišnagrinėtų bylų sujungimo. Dėl šios priežasties sprendimas sujungti šią civilinę bylą su jau išnagrinėta byla Nr. e3K-3-29-684/2023 ir atitinkamai kreiptis į Civilinių bylų skyriaus pirmininką dėl bylų sujungimo nepriimtinas nenustačius įstatyme reglamentuojamo poreikio – kad bylos būtų nagrinėjamos kartu. Dėl nurodytos priežasties atsakovo prašymas sujungti šią bylą su civiline byla Nr. e3K-3-29-684/2023 netenkinamas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

69. CPK 98 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.
70. Nagrinėjamoje byloje atsakovo kasacinį skundą atmetus, jo šioje byloje patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos.
71. Ieškovas nepateikė duomenų, kad kasaciniame teisme yra patyręs bylinėjimosi išlaidų.
72. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, kasaciniame teisme nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Atsakovo prašymo sujungti šią civilinę bylą su civiline byla Nr. e3K-3-29-684/2023 netenkinti.

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 7 d. nutartį iš esmės palikti nepakeistą.

Pašalinti iš Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 7 d. nutarties motyvuojamosios dalies motyvų

dalį, išdėstyta nurodytos nutarties 16 punkte: „Pagal jau minėtos sutarties 16.3 p. pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems duomenų teikimą, ieškovo ir CHJ sudaryta sutartis pasibaigė“.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Sigita Rudėnaitė

Gediminas Sagatys

Agnė Tiknaitė